

Eğitimde Okulların Hesap Verebilirliğine Yönelik Yönetici, Öğretmen ve Veli Görüşleri: Nitel Bir Araştırma

Seyfettin ABDURREZZAK

 Erzincan Milli Eğitim Müdürlüğü, srezzak@hotmail.com

Celal Teyyar UĞURLU

 Cumhuriyet Üniversitesi Eğitim Fakültesi, cugurlu@cumhuriyet.edu.tr

Makale Bilgileri	ÖZET
<p>Anahtar Kelimeler:</p> <p>Hesap verebilirlik, Şeffaflık, Sorumluluk</p>	<p>Bu araştırmada okulların hesap verebilirliğinin yönetici, öğretmen ve veli görüşlerinin incelenmesi amaçlanmıştır. Çalışma nitel araştırma yöntemlerinden durum çalışması desenine göre tasarlanmıştır. 2015-2016 eğitim öğretim yılında gerçekleştirilen araştırmanın çalışma grubunu; Erzincan ili Çayırlı ilçesinde yer alan ilk ve ortaokullarda maksimum çeşitliliği sağlamaya yönelik her okuldan bir yönetici, bir öğretmen ve bir veli ile gönüllülük esasına göre 8 okul yöneticisi, 8 öğretmen ve 8 öğrenci velisi olmak üzere toplam 24 katılımcı oluşturmuştur. Veri toplama aracı olarak yöneticilerin, öğretmenlerin ve velilerin okulların hesap verebilirliğine ilişkin görüşlerinin alındığı yarı yapılandırılmış görüşme formu kullanılmıştır. Veri toplama aracında yöneticilere üç, öğretmenlere üç ve velilere üç adet açık uçlu sorulara yer verilmiştir. Veriler katılımcılar ile yüz yüze görüşmeler yoluyla toplanmıştır. Verilerin yorumlanması sürecinde içerik analizi tekniği kullanılmıştır. Araştırma bulguları okul yöneticisi, öğretmenler ve veliler boyutu olmak üzere üç başlık altında yer almıştır. Analizler sonucunda okul yöneticileri boyutunda 3 tema ve bu temalar altında 18 kategori, öğretmenler boyutunda 3 tema ve 23 kategori ve veliler boyutunda ise 3 tema ve 17 kategori elde edilmiştir.</p>

The Views of School Principals, Teachers and Parents Regarding the Accountability of Schools in Education: A Qualitative Research

Article Info

Keywords:

Accountability,
Transparency,
Responsibility

ABSTRACT

In this research, it is aimed to describe the school accountabilities according to school principals', teachers' and parents' views. It has been done by case of study method of the qualitative research methods. The working group of this research made in 2015-2016 educational year has been formed by 24 participants ; 8 school principals, 8 teachers and 8 parents whose have been in the some primary and secondary schools in Çayırli district of Erzincan province according to maximum variation samples. In the research, semi-structured interview form based on the opinions of school principals, teachers and students' parents' views about schools accountabilities has been used as data collecting tool. Three open ended questions have been asked to the school principals, teachers and parents. Dates have been got by face to face interviews. In the interpreting of dates process, content analysis technique have been used. Research findings have been formed under three title "school principals", "teachers" and "parents". The result of analysis, "school principals", title has been formed of 3 theme and 18 categories under the these three theme, "teachers" title has been formed 3 theme and 23 categories and "parents" title has been forms 3 theme and 17 categories.

GİRİŞ

Bilgi toplumu gerçeği ile ortaya çıkan güncel tartışmalarda, vatandaşlara hizmet sunan kamu kurumları verimsizlik, etkisizlik ve hantallık gibi eleştirilerle karşı karşıya kalmaktadır (Erdağ, 2013). Bu nedenle ekonomik olarak birbiriyle mücadele eden ülkelerin birçoğunda bu durum tartışılan konuların başında gelmektedir. Bu ülkelerde her türden kamu kurumlarında olduğu gibi, eğitime yapılan yatırımlarının karşılığı olarak okullarının etkililiği de sorgulanır duruma gelmiş ve okulların performanslarını öğrenebilmenin bir yolunun da, hesap verebilirlik kavramı ile mümkün olduğu düşünülmüştür (Anderson, 2005, s.1). Bu bağlamda, tüm kamu kurumları gibi eğitim kurumları da, yaptıkları işlerden dolayı üst yönetimlerine ve kamuoyuna karşı gerekli bilgileri paylaşmaları artık bir zorunluluk halini almıştır. Özellikle bilgi ve iletişim teknolojilerinde sağlanan ilerlemeler, bu paylaşımları daha etkin hale getirmiş ve nihayetinde kurumların işlevleri ve etkililikleri açısından hesap verebilir olmalarının önü açılmıştır.

Hesap verebilirlik, çalışanların kaynakları kullanma biçimlerinden, bütçeleden ve raporlamadan sorumlu olmalarıdır (Toksöz, 2008). Kelime anlamı açısından hesap verebilirlik kavramı incelendiğinde, Latince'de hesaplamak ve hesap vermek kelimelerinden türetilmiş olduğu, Fransızca'da, İspanyolca'da, Portekizce'de, Almanca ve Flamanca'da sorumluluk kelimesine yakın anlamlarda kullanıldığı görülmektedir (Bovens, 2007). Hesap verebilirliğin alan yazında bazı tanımlarının hesap verme, açıklama yapma ve haklılığını gösterme (Dubnick, 2002), şeffaflık (Norman, Avolio ve Luthans, 2010), cevap verebilir, sorumlu, dürüst, uyumlu ve adil davranmaya isteklilik (Bovens, Goodin ve Schillemans, 2014, s.8) gibi kavramlara karşılık geldiği görülmektedir.

Eğitim açısından hesap verebilirliğe ilişkin yükselen talep okulların ne kadar hesap verebilir olduğu sorusunu akıllara getirmiştir (Fraine, Van Damme ve Onghena, 2002). Hesap soran ve hesap

veren arasında kural ve yükümlülüklerin tanımlı olduğu hesap verebilirlikte (Bovens, 2007), öğrencilerin iyiliği, akademik başarıyı sağlayan etmenler, harcamalar, öğretmenlerin alan bilgileri, etik davranışlar, öğretmen ve okul performansları gibi konular, eğitimde hesap verme ve sorma ilişkisinin temel konularını oluşturmaktadır (Leithwood ve Earl, 2000). Temel amacı eğitimde verimi ve kaliteyi arttırmak olan hesap verebilirliğin (Koçak, Turan ve Aydoğdu, 2012), eğitim açısından yeni eğitim uygulamalarını desteklemek, başarı konusunda ilgili okul paydaşlarını bilgilendirmek, tüm öğrencilerin akademik başarı için paydaşların desteğini almak gibi genel amaçlarının olduğu ifade edilebilir (Gong, 2002). Ayrıca hesap verebilirliğin çalışanları izlemek ve takip etmek gibi faydalarının yanı sıra, üretilen projeler veya uygulanmakta olan programların yeterliklerini değerlendirmek için politika uygulamalarına yön verecek geri dönütler üretmede önemli bir rol oynadığı görülmüştür (Acar, 2001).

Eğitimde hesap verebilirlik anlam olarak, eğitimi en iyiye götürecek gelişim ve iyileştirme eğilimli politikalar ve uygulamalardır (Darling-Hammond ve Ascher, 1991). Eğitimde hesap verebilirlik sisteminin i. Düzenlemelerle uyumluluk ii. Profesyonel normlara bağlılık ve iii. Sonuçlar olmak üzere üç ana alanı vardır. Bunlardan ilki mevzuattaki tüzük ve yönetmeliklere uyumu öngörür iken, ikinci sistem profesyonel normlara bağlılığa dayanır. Bu sistem içinde, eğitimciler standartlara uymak ve meslektaşlarına karşı sorumlu davranmak zorundadırlar. Üçüncü sistem sonuçlara dayanmaktadır. Burada sonuçlar öğrenci öğrenmelerini ifade etmektedir (Anderson, 2005, s.1). Buna benzer Sironik (2004, s.9) standartlar, değerlendirmeler ve sonuçlar olmak üzere eğitimde hesap verebilirliğinin üç temel ayağının olduğunu belirtmiştir (Akt. Kantos, 2013, s.53). Hesap verebilirlik uygulamaları okulların daha nitelikli bir eğitim verebilmelerini sağlamak için kapasitelerinin ve öğrenci başarısı gibi performans çıktılarının nitelik ve niceliğinin artırılmasına dayandırılmalı (Hoy ve Miskel, 2012, s.285) ancak bu yapılırken kültürel ve toplumsal değerlerin ve gereksinimlerin dikkate alınması gözden kaçırılmamalıdır (Lingenfelter, 2003).

Hesap verebilirlik uygulamaları, akademik başarının sağlanması için okullara dış kaynaklı bir baskı ve kontrol mekanizması oluşturmaktadır. Bu dışsal hesap verebilirlik baskıları, okulların daha sorumlu bir şekilde görevlerini yerine getirebilmelerine de fırsat sağlamaktadır (Erdağ, 2013). Öğrencilerin mevcut durumdaki başarı göstergeleri, başarının değişmesi ve gelişme durumu ile öğrencilerin gelişim düzeylerinin bir önceki yıla oranla yükselmesi gibi standartlar, okul hesap verebilirliğinde okulların iyi okul olarak adlandırılmasında kullanılan ölçütler olarak görülmüştür (Gong, 2002). Bu bağlamda okulların amaçlarını gerçekleştirebilmeleri için devletin okulla ve toplumla birlikte sorumlu olduğu bir hesap verebilirlik sisteminin oluşturulması öngörülmektedir. Bu sayede iki taraflı bir hesap verebilirliğin oluşması sağlanabilir. Sistemin bir parçası diğer parçasına karşı sorumludur ve bütün olarak her iki parçada topluma karşı sorumlu ve hesap verebilir olmalıdır (Jones, 2014; Akt. Kantos, 2013, s.93). Böyle bir yapının varlığı ile okulların temel amaçlarının neler olduğu konusunda toplumun daha bilinçli olması sağlanabilir. Böylece devlet,

toplum ve okulların karşılıklı görevlerinin daha ayrıntılı tanımlanması ile okulların daha hesap verebilir yapılar haline gelmesinin önü açılabilir.

Alan yazında okul hesap verebilirliği ile ilgili hazırlanan raporlar daha çok okulların iyi veya düşük performanslı olup olmadıklarını ortaya çıkarma eğiliminde olmakla birlikte (Gong, 2002) bu alanda bir dizi araştırma yer almaktadır (Anderson, 2005; Bakioğlu ve Salduz, 2014; Erdağ, 2013; Frame ve diğerleri, 2002; Güçlü ve Kılınç, 2011; Kalman ve Gedikoğlu, 2014; Kantos, 2010; Lingenfelter, 2003; Millot, 1996; Newmann, King ve Rigdon, 1997). Söz konusu yapılan bu çalışmada da, okulların genel hesap verebilirliğine ilişkin okul yöneticilerinin, öğretmenlerin ve velilerin görüşleri incelenmiştir. Bu bakımdan okulların temel hesap verme alanlarının neler olduğunun irdelendiği bu çalışmada, okul yöneticilerinin, öğretmenlerin ve velilerin görüşlerine göre, çalıştıkları okuldaki öğrencilerin mevcut durumları ile okulun yapı ve işleyişi açısından hesap verme alanlarının neler olduğu belirlenmeye çalışılmıştır. Ayrıca bu çalışma okul yöneticilerinin, öğretmenlerin ve velilerin, eğitim sürecinde birbirlerinden hangi alanlarda bilgi almak istediklerine ilişkin beklentilerinin tanımlanması ile en temel görevi öğrencilerin iyi eğitim almalarını sağlamak olan okulların hesap verebilirliğine katkı sağlaması ve bu alanda politika yapıcılara fikir sunması bakımından önemli görülmektedir.

YÖNTEM

Araştırma Deseni

Bu çalışma nitel araştırma yöntemlerinden durum çalışması desenine göre tasarlanmıştır. Robson (2015), nitel araştırmalarda durum çalışmasının en belirgin özelliğinin bir ya da birkaç durumun derinliğine araştırılmasına imkân sağlaması olduğunu söylemektedir. Yin (1984) ise, durum çalışmasının güncel bir kavramın kendi doğal çevresinde çalışılan bir yöntem olduğunu ifade etmiştir (Akt. Yıldırım ve Şimşek, 2013, s.31). Bu çalışmada da okul yöneticilerinin, öğretmenlerin ve velilerin kendi okullarının öğrenci durumu, yapı ve işleyişi bakımından genel hesap verebilirliğine ilişkin görüşlerinin mevcut durum haliyle derinlemesine incelenmesi amaçlanmıştır.

Çalışma Grubu

Durum çalışmasında genellikle birbirleriyle etkileşimde bulunan, aynı yeri paylaşan ve birbirlerini tanıyan belirli bir grup katılımcı olarak seçilebilir (Büyüköztürk, Kılınç Çakmak, Akgün, Karadeniz ve Demirel, 2013, s.250). Ayrıca Patton (2014, s.244), nitel araştırmalarda örneklem büyüklüğünü tespit etmeye yönelik herhangi bir kuralın olmadığını, nitel araştırmaların doğasına uygun olarak örneklem büyüklüğünün araştırmanın amacına, neyin kullanışlı olacağına ve eldeki zaman ve kaynaklar ile neyin yapılabileceğine bağlı olduğundan bahsetmektedir. 2015–2016 eğitim öğretim yılında gerçekleştirilen bu araştırmanın çalışma grubunu; Erzincan ili Çayırılı ilçesinde yer alan ilk ve ortaokullarda her okuldan bir yönetici, bir öğretmen ve bir veli ile gönüllülük esası temel alınarak 8 okul yöneticisi, 8 öğretmen ve 8 öğrenci velisi olmak üzere toplam 24 katılımcı oluşturmuştur. Çalışma grubunda her okuldan bir yönetici bir öğretmen ve bir öğrenci velisi ile

görüşme yapılması örnekleme maksimum çeşitliliği sağlanmaya yöneliktir. Çalışma grubunda yer alan katılımcılara ait demografik özellikler Tablo 1 'de sunulmuştur.

Tablo 1. Çalışma Grubunun Özellikleri

Rumuz	Cinsiyet	Yaş	Öğrenim	Kıdem	Branş	Görevi
Y1	Erkek	36	Lisans	7	İlk.Öğr.Matematik	Okul Müdürü
Y2	Kadın	29	Lisans	7	Rehberlik	Müdür Yardımcısı
Y3	Erkek	43	Lisansüstü	17	Fen ve Teknoloji	Okul Müdürü
Y4	Kadın	25	Lisans	2	Beden Eğitimi	Müdür Yardımcısı
Y5	Erkek	33	Lisans	9	Beden Eğitimi	Okul Müdürü
Y6	Erkek	26	Lisans	4	İngilizce	Müdür Yardımcısı
Y7	Kadın	29	Lisans	5	Sınıf Öğretmeni	Müdür Yardımcısı
Y8	Erkek	35	Lisansüstü	10	Sınıf Öğretmeni	Okul Müdürü
Ö1	Erkek	34	Lisans	10	Sınıf Öğretmeni	
Ö2	Kadın	31	Lisans	5	Sınıf Öğretmeni	
Ö3	Erkek	28	Lisansüstü	4	Sosyal Bilgiler	
Ö4	Kadın	33	Lisans	8	Sınıf Öğretmeni	
Ö5	Kadın	28	Lisans	4	İngilizce	
Ö6	Erkek	34	Lisans	10	Fen ve Teknoloji	
Ö7	Erkek	34	Lisans	9	Türkçe	
Ö8	Kadın	33	Lisans	8	İlk.Öğr.Matematik	
V1	Erkek	36	Yüksek Okul			
V2	Kadın	42	Lisans			
V3	Erkek	39	Lise			
V4	Erkek	43	Ortaokul			
V5	Kadın	37	Lisans			
V6	Erkek	40	Lisansüstü			
V7	Kadın	33	Lisans			
V8	Erkek	32	Lisans			

Veri Toplama Aracı

Araştırma kapsamında veri toplama aracı olarak yöneticilerin, öğretmenlerin ve velilerin, okulların hesap verebilirliğine ilişkin görüşlerinin alındığı yarı yapılandırılmış görüşme formu kullanılmıştır. Veri toplama aracında, araştırmacılar tarafından hazırlanmış yöneticilere üç, öğretmenlere üç ve velilere üç adet açık uçlu soru yer almıştır. Görüşme formunda yer alan sorular şu şekildedir:

Okul Yönetimi;

1. Velilere öğrencilerin sosyal, psikolojik ve akademik durumları ile ilgili hangi konularda bilgi/hesap vermelidirler?
2. Velilere öğrencilerin sosyal, psikolojik ve akademik durumları ile ilgili bilgi/hesap nasıl/hangi yollarla vermelidirler?
3. Okul gelir ve giderlerinin kayıt altına alındığı TEFBIS sisteminin okul gelir ve harcamalarında bir hesap verebilirlik aracı olduğuna inanıyor musunuz? Sistemi siz nasıl değerlendirirsiniz?

Öğretmenler;

1. Okul yönetimine, öğrencilerin sosyal, psikolojik ve akademik durumları ile ilgili hangi konularda bilgi/hesap vermelidirler?
2. Velilere, öğrencilerin sosyal, psikolojik ve akademik durumları ile ilgili hangi konularda bilgi/hesap vermelidirler?
3. Öğretmenler, okul yönetimine öğrencilerin sosyal, psikolojik ve akademik durumları ile ilgili bilgi/hesap nasıl/hangi yollarla vermelidirler?

Veliler;

1. Öğretmenlerin, öğrencinizin sosyal, psikolojik ve akademik durumları ile ilgili hangi konularda bilgi/hesap vermesini istersiniz?
2. Öğretmenlerin, öğrencinizin sosyal, psikolojik ve akademik durumlarını nasıl/ hangi yollarla paylaşmasını istersiniz?
3. Okul yönetiminin bütçeden okula ayrılan payın doğru kullanıldığını nasıl/ hangi yollarla sizlere hesap vermesini istersiniz?

Bu çalışmada nitel araştırmada belirlenmiş bir amaca ulaşmak için, soru sorma ve cevap alma şeklinde karşılıklı ve etkileşimli bir süreç olan görüşme (Stewart ve Cash, 1985) tekniğinden yararlanılmıştır. Soruların anlaşılabilirliğini sağlamak için bir yönetici, bir öğretmen ve bir öğrenci velisi ile ön görüşme gerçekleştirilmiştir. Yapılan ön görüşme neticesinde katılımcılar tarafından anlaşılabilirliği güç ifadeler görüşme formu üzerinde düzeltilmiştir. Görüşme formunda yer alan sorular dil ve anlatım bakımından bir Türkçe öğretmeni tarafından gözden geçirilmiştir. Daha sonra soruların içeriği ve anlaşılabilirliği nitel araştırmalar konusunda uzman bir öğretim üyesi tarafından incelenmiştir. Görüşme formu son şekli verilmeden önce alan uzmanı akademisyenlerin görüşlerine sunulmuş ve alınan görüşler doğrultusunda yeniden düzenlenerek uygulamaya hazır son hali verilmiştir.

Nitel Veriler İçin Geçerlik ve Güvenirlik Çalışması

Genel anlamda nitel çalışmalarda geçerlik, bulguların doğruluğu için araştırmacının belirli zamanlarda yaptığı kontrolünü ifade ederken, güvenirlik ise farklı araştırmacılar tarafından da araştırmacının yaklaşımının tutarlılığını göstermektedir (Gibbs, 2007; Akt. Creswell, 2013, s.201). Ayrıca nitel araştırmada güvenirlik ortamda meydana gelen her şeyi veri olarak kaydetmektir (Büyüköztürk vd., 2014, s.245). Nitel araştırma yönteminin benimsendiği bu çalışmanın uygulama

sürecinde güvenilirliği sağlamaya yönelik olarak katılımcılar ile yapılan tüm görüşmeler ses kayıt cihazıyla kayıt altına alınmıştır. Bu aşamada araştırmanın iç geçerliği (inandırıcılık) artırabilmek ve araştırmacıların ön yargılarının araştırmaya yansımaları engellemek için görüşmeler birden fazla (iki) araştırmacı tarafından gerçekleştirilmiştir (Büyüköztürk ve diğerleri, 2013, s.246). Bu amaç ile araştırmanın tüm aşamalarında mümkün olduğunca nesnel olmaya dikkat edilmiştir. Görüşme sonunda ses kayıtları katılımcıların dinlemeleri sağlanarak eklemek istedikleri olup olmadığı sorularak katılımcı teyidi alınmıştır. Dış geçerliği (aktarılabirlik) sağlamak için araştırma bulgularının ayrıntılı olarak yazılmasına özen gösterilmiş ve bulgular bölümünde ayrıntılı betimlemeler yapılmıştır. Bu nedenle de bulgular ve yorumlar bölümünde doğrudan alıntılara sıklıkla yer verilmiştir. Araştırma ile ilgili aktarımlar sade ve anlaşılır bir üslupla özetlenmiştir. Araştırmanın iç güvenilirliğini (tutarlık) artırmak için araştırmaya katılan bireylerin özellikleri ayrıntılı olarak tanımlanmıştır. Verilerin analizinde, tema, kategori ve kodlamaların oluşturulması için iki araştırmacı kod-kategori ve tema uyumlarını karşılaştırma yoluyla iç güvenilirliğini sağlamaya çalışmışlardır. Neticede elde edilen bulgular yorum yapılmadan doğrudan aktarılmıştır. Araştırmanın dış güvenilirliğini (teyit edilebilirlik) sağlamak için araştırma sürecinde elde edilen veriler ve çalışma dosyaları gerektiğinde kullanılmak için araştırmacılar tarafından saklanmaktadır.

Verilerin Toplanması, Analizi ve Yorumlanması

Veriler 2016 yılının ocak, şubat ve mart aylarında yüz yüze görüşmeler yoluyla toplanmıştır. Katılımcılar ile yapılan bireysel görüşmelerde gönüllülük esas alınmıştır. Görüşmelerden önce katılımcılara araştırma konusu hakkında bir ön bilgi verilmiştir. Araştırmada veriler ses kayıt cihazının kullanıldığı yüz yüze görüşmeler yoluyla toplanmıştır. Görüşmelerde toplam 226 dakika 14 saniyelik ses kaydı elde edilmiştir. Araştırmada elde edilen ses kayıtları ham veri olarak metne dönüştürülmüştür. Verilerinin yorumlanması sürecinde içerik analizi tekniği kullanılmıştır. İçerik analizinde bir metnin sembolik ve sistematik sayma ve kaydetme uygulamaları kullanılır (Neuman, W.L, 2008). Araştırma bulguları her bir soru temele alınarak verilerin kodlanması, temaların bulunması, kodların ve temaların düzenlenmesi, bulguların tanımlanması ve yorumlanması şeklinde dört aşamada analiz edilmiştir. Verilerin kodlanması yapıldıktan sonra bu kodları belirli kategoriler altında toplayabilmek için temalar oluşturulmuştur. Kodlar ve temalar düzenlenerek elde edilen bulgular tanımlanmış ve yorumlanmıştır. Araştırmanın alt temaları araştırmacılar tarafından belirlenerek adlandırılmıştır. Katılımcılardan okul yöneticilerine (Y1, Y2, ..., Y8), öğretmenlere (Ö1, Ö2,...Ö8) ve velilere (V1, V2,...V8) biçimde rumuzlar verilmiştir.

BULGULAR

Araştırma bulguları okul yöneticisi, öğretmenler ve veliler boyutu olmak üzere üç başlık altında yer almıştır. Buna göre araştırmanın okul yöneticileri boyutunda 3 tema ve bu temalar altında 18 kategori, öğretmenler boyutunda 3 tema ve 23 kategori ve veliler boyutunda ise 3 tema ve 17 kategori elde edilmiştir.

Okulların Hesap Verebilirliğine İlişkin Okul Yöneticilerinin Görüşleri

Araştırmada okul yöneticilerine “velilere, öğrencilerin sosyal, psikolojik ve akademik durumları ile ilgili hangi konularda bilgi/hesap vermelidirler? ve “bunu nasıl/hangi yollarla vermelidirler? soruları yöneltilmiştir. Okul yöneticilerinin velilere bilgi/hesap verme alanlarına ve bilgi/hesap verme yolları temalarına ilişkin verdiği cevaplar doğrultusunda ortaya çıkan 17 kategori Tablo 2’ de verilmiştir.

Tablo 2. Okul Yöneticilerinin Velilere Yönelik Bilgi/Hesap Verme Alanlarına ve Bilgi/Hesap Verme Yollarına İlişkin Okul Yöneticilerinin Görüşleri

TEMA	KATEGORİ	f	
Bilgi/Hesap Verme Alanları	Arkadaş ilişkileri	5	
	Sosyal	Davranış kurallarına uyumu	3
		Toplam	8
	Psikolojik	Gelişim düzeyine ait rolleri	4
		Kişisel bilgiler	2
		Okula yönelik tutumu	2
		Toplam	8
	Akademik	Akademik başarıları	6
		Sınav sonuçları	2
		Öğrenme eksiklikleri	2
		Okula devam durumu	2
		Ödev yapma alışkanlığı	2
		Derslerin içeriği	1
		Toplam	15
	Bilgi/Hesap Verme Yolları	Okulda yüz yüze görüşme	8
Telefon		4	
Veli ev ziyaretleri		3	
Kısa mesaj		1	
e-okul sistemi		1	
Okul web sayfası		1	
Toplam		18	

Tablo 2 incelendiğinde, okul yöneticilerinin velilere karşı öğrencileri hakkındaki bilgi/hesap verme alanlarına ilişkin görüşlerinin sosyal, psikolojik ve akademik olarak üç alt temada sorulduğu görülmüştür. Araştırma bulgularında okul yöneticilerinin öğrencilerin sosyal yönüyle ilgili “arkadaş ilişkileri (f=5)” ve “davranış kurallarına uyumu” konularında velilere bilgi/hesap verilmesi yönünde görüş belirttikleri görülmüştür. Psikolojik durumu ile ilgili “gelişim düzeyine ait rol ve davranışları (f=4)” görüşü ön plana çıkmış ve bunu “kişisel bilgileri” ve “okula yönelik tutumu”

görüşleri takip etmiştir. Öğrencilerin akademik durumlarıyla ilgili “akademik başarısı (f=6)” görüşünün en sıklıkla vurgulanan ifade olduğu; bu alandaki diğer görüşlerin ise sırasıyla, öğrencilerin “sınav sonuçları”, “eksik öğrenmeleri”, “okula devam/devamsızlık durumu”, “ödev yapma alışkanlıkları” ve “derslerin içeriği” olduğu görülmüştür. Okul yöneticilerinin velilere bilgi/hesap verme alanlarına ilişkin Y4 ve Y8 rumuzlu katılımcılar şunları söylemişlerdir.

“...okul yöneticileri velilere çocuklarının okulda gösterdikleri genel davranışlarından, arkadaş ilişkilerinden, paylaşımcı mı? değil mi? Oyunlara katılıyor mu? Katılmıyor mu? Bu gibi genel davranışlarından olsun, ders içi performansından, ödev yapma alışkanlığından, sınav başarı puanlarını paylaşmalılardır (Y4).”

“...okul yöneticileri çocuklarının okuldaki genel davranışlarından, kurallara uyumundan, okula gelişi ve gidişinden, özelde bir problemi var ise rehberlik servisi ile birlikte özel yapacakları görüşmelerle durumu hakkında genel edinilen kanaatlerini, derste sınıf içindeki performansından, deneme sınavları sonuçlarını ve not bilgileri gibi bilgileri veliler ile sürekli iletişim halinde olup, onlarla paylaşmalıdırlar (Y8).”

Okul yöneticilerinin velilere karşı bilgi/hesap verme yolları olarak “okulda yüz yüze görüşme (f=8)” ifadelerinin sıklıkla vurgulandığı, bu tema altındaki diğer görüşlerinin ise “telefon”, “ev ziyaretleri”, “kısa mesaj”, “e okul” ve “okul web sayfası” aracılığıyla şeklinde sıraladığı görülmüştür. Okul yöneticilerinin veliler ile öğrencileri hakkındaki paylaşımlarını yüz yüze görüşme sağlayarak yapmak istedikleri araştırmada elde edilen sonuçlardan anlaşılmaktadır. Yüz yüze iletişim sağlayarak paylaşımların yapılmasının daha etkili ve faydalı olacağı okul yöneticilerinin görüşlerinde vurgulandığı görülmüştür. Okul yöneticilerinin velilere bilgi/hesap verme yollarına ilişkin Y6 rumuzlu katılımcının görüşleri şöyledir.

“...şöyle ki, günümüzde hepimizin kullandığı cihazlar var android IOS içerikli. Her zaman öncelikli olarak tercih edeceğimiz birebir görüşmelerdir, yüz yüze görüşmelerdir diyebilirim (Y6).”

Araştırmanın okul yöneticileri boyutunda yöneticilere üçüncü soru olarak “okul gelir ve giderlerinin kayıt altına alındığı TEFBİS sisteminin okul gelir ve harcamalarında bir hesap verebilirlik aracı olduğuna inanıyor musunuz? Sistemi siz nasıl değerlendirirsiniz?” sorusu yöneltilmiştir. Okul yöneticilerinin “evet düşünüyorum (f=8)” biçiminde görüş birliğinde oldukları görülmüştür. Yöneticiler görüşmelerde sistemin yararlı fakat eksik ve hatalı yanlarının da olduğunu ifade etmişlerdir. Aynı zamanda okul yöneticileri TEFBİS sisteminin okullar için ekonomik bakımdan bir hesap verme aracı olduğuna inanmaktadırlar (f=8). Bu görüşmelere katılan tüm katılımcıların “evet düşünüyorum” şeklindeki ifadelerinden de anlaşılmaktadır. Okul yöneticileri sistem üzerinde asılsız işlemlerin gerçekte varmış gibi yapılabileceğini, sistem olarak denetlenebilirliği yüksek ve güvenli bir yapıya dönüştürülmesi ile merkezi yönetimin okulların gelir ve harcamalarını daha sağlıklı takip edebilmesine olanak sağlayacağını ifade etmişlerdir. TEFBİS’ e ilişkin Y7’ rumuzlu katılımcının görüşleri ise şöyledir.

“...ben gerçekten inanıyorum. Gider veya gelir olsun sisteme zamanında işleyip girişini yapabiliyoruz. Veli toplantılarında, özellikle okul aile birliği toplantılarında da bu verileri velilerimizle paylaşıyoruz. Sistemin eksik ve zayıf yönleri giderilirse ekonomik anlamda bir hesap verebilirlik aracı olabilir diyebilirim (Y7).”

Okulların Hesap Verebilirliğine İlişkin Öğretmenlerin Görüşleri

Araştırmada öğretmenlere, “okul yönetimine karşı, öğrencilerin sosyal, psikolojik ve akademik durumları ile ilgili hangi konularda bilgi/hesap vermelidirler? ve “okul yönetimine öğrencilerin sosyal, psikolojik ve akademik durumları ile ilgili bilgi/hesap nasıl/hangi yollarla vermelidirler? soruları sorulmuştur. Öğretmenlerin okul yönetimine yönelik öğrencilerin durumlarıyla ilgili bilgi/hesap verme alanlarına ve bilgi/hesap verme yolları temalarına ilişkin verdiği cevaplar doğrultusunda ortaya çıkan 15 kategori Tablo 3’ de verilmiştir.

Tablo 3. Öğretmenlerin Okul Yönetimine Yönelik Bilgi/Hesap Verme Alanlarına ve Bilgi/Hesap Verme Yollarına İlişkin Öğretmen Görüşleri

TEMA	KATEGORİ	f
Sosyal	Sınıf içindeki davranışları	6
	Sosyal ve ekonomik imkânları	2
	Aile içindeki rolü	1
	Toplam	9
Bilgi/Hesap Verme Alanları	İstenmeyen davranışlar(Yalan söyleme, hırsızlık, saldırganlık vb.)	3
	Psikolojik İstendik davranışlar	2
	Toplam	5
Akademik	Akademik başarısı	4
	Sınav sonuçları	2
	Öğrenme eksiklikleri	2
	Okula devam durumu	2
	Ödev yapma alışkanlığı	1
	Toplam	11
	Bilgi/Hesap Verme Yolları	Deneme sınavı sonuçları
Rutin toplantılar		2
Yüz yüze iletişim		2
Resmi yazıların paylaşılması		1
Periyodik rapor sunma		1
Toplam		11

Tablo 3 incelendiğinde, öğretmenlerin okul yönetimine karşı bilgi/hesap verme alanları incelendiğinde, sosyal yönden “öğrencilerin sınıf içindeki davranışları (f=6)” hakkında bilgi/hesap vermeleri gerektiği görüşü ve bunu “öğrencinin sosyal ve ekonomik imkânları” ve “aile içindeki rolü” görüşleri sırasıyla takip etmiştir. Öğrencilerin psikolojik yönlerinin “istenmeyen davranışlar (yalan söyleme, hırsızlık, saldırganlık vb.)” ve “istendik davranışlar” görüşlerini ifade ettikleri

görülmüştür. Akademik açıdan “öğrencinin akademik başarısı (f=4)” görüşü en yüksek frekansa sahip olduğu ve bunu sırasıyla öğrencilerin “sınav sonuçları”, “eksik öğrenmeleri”, “okula devam/devamsızlık durumu” ve “ödev yapma alışkanlıkları” şeklinde okul yönetimine karşı bilgi/hesap verilmesinin öğretmenler tarafından belirtildiği görülmüştür. Öğretmenlerin okula karşı öğrenciler hakkında bilgi/hesap verme alanlarına yönelik Ö3 şunları söylemiştir.

“...öğretmenler öğrencilerin okula devamsızlıklarını, ekonomik durumları hakkında, davranış bozukluklarının varlığı durumunda ne diyelim hırsızlık, yalan söyleme gibi davranışların varlığında ve buna benzer durumlarda okul idaresine bilgi vermelidirler (Ö3).”

Tablo 3 incelendiğinde öğretmenlerin okul yönetimine yönelik bilgi/hesap verme yolları teması altında “sınav sonuçları aracılığıyla (f=5)” görüşünün en yüksek frekansa sahip olduğu anlaşılmaktadır. Öğretmenlerin diğer görüşlerinin ise sırasıyla “rutin toplantılar”, “yüz yüze iletişim”, “resmi yazıların paylaşılması” ve “periyodik raporların sunulması” olduğu görülmüştür. Öğretmenlerin bu soruya ilişkin cevaplarına istinaden okulda ortak yapılan deneme sınav sonuçlarını okula karşı bir bilgi/hesap verme aracı olarak gördükleri söylenebilir. Öğretmenlerin okula karşı bilgi/hesap verme alanlarıyla ilgili Ö3 ve Ö7 rumuzlu katılımcıların ifadeleri şöyledir.

“...okul genelinde yapılan deneme sınavları, bilgi yarışmaları gibi etkinliklerde sınıftaki öğrencilerin başarı durumları aracılığıyla bunu gösterebilirler. Diğer yandan sosyal etkinliklere katılımın yüksek olması sınıf düzeni ve davranışların olumlu olmasıyla okuma seviyeleri ve okudukları kitap sayılarının oranlarıyla ölçülebilir diye düşünüyorum (Ö3).”

“...yapılan eğitimin kalitesini gösterebilmek için en iyi şey şu dönemde deneme sınavları. Bu deneme sınavlarıyla hem okula hem de velilere hesap verilebilir (Ö7).”

Araştırmada öğretmenlere “velilere karşı öğrencilerin sosyal, psikolojik ve akademik durumları ile ilgili hangi konularda bilgi/hesap vermelidirler?” sorusu yöneltilmiştir. Öğretmenlerin velilere bilgi/hesap verme alanları temasına ilişkin verdiği cevaplar doğrultusunda ortaya çıkan 8 kategori Tablo 4’ de verilmiştir.

Tablo 4. Öğretmenlerin Velilere Yönelik Bilgi/Hesap Verme Alanlarına İlişkin Öğretmen Görüşleri

TEMA	KATEGORİ	f
Sosyal	Arkadaşlık ilişkileri	4
	Sınıf içindeki davranışları	1
	Toplam	5
Bilgi/Hesap Verme Alanları	İstenmeyen davranışlar (Yalan söyleme, hırsızlık, saldırganlık vb.)	1
	Psikolojik İstendik davranışlar	1
	Toplam	2
Akademik	Akademik başarısı	4
	Ödev yapma alışkanlığı	3
	Sınav sonuçları	2
	Ödev devam durumu	2
	Toplam	11

Tablo 4’de öğretmenlerin velilere karşı bilgi bilgi/hesap verme alanlarına ilişkin görüşleri incelendiğinde sosyal alanlarda “arkadaşlık ilişkileri (f=4)” ve “sınıf içi genel tutum ve davranışları” konularında velilere bilgi/hesap vermeleri gerektiğini ifade ettikleri anlaşılmaktadır. Öğrencinin psikolojik yönüyle ilgili “istenmeyen davranışlar (yalan söyleme, hırsızlık, saldırganlık vb.)” ve “istendik davranışlar” görüşlerinin olduğu görülmüştür. Akademik yönleri ile ilgili “akademik başarısı (f=4)” görüşünün en yüksek frekansa sahip olduğu ve sırasıyla öğrencilerin “ödev yapma alışkanlıkları” “sınav sonuçları” ve “okula devam/devamsızlık durumu” görüşlerinin öğretmenler tarafından belirtildiği görülmüştür. Öğretmenlerin velilere bilgi/hesap verme alanlarına ilişkin Ö3 rumuzlu katılımcı şöyle söylemiştir.

“...öğrencinin akademik ilerleme göstermesinden, davranış ve hal hareketlerinden, ödevleri yapip yapmama durumundan, derse katılım durumlarından, arkadaşlık ilişkileri ve okula geç gelme alışkanlığının varlığı gibi durumlarda velilerle görüşülmelidir (Ö3)”.

Okulların Hesap Verebilirliğine İlişkin Velilerin Görüşleri

Araştırmada velilere “öğretmenler, öğrencilerinizin sosyal, psikolojik ve akademik durumları ile ilgili hangi konularda size bilgi/hesap vermelidirler? ve “size, öğrencilerinizin sosyal, psikolojik ve akademik durumları ile ilgili bilgi/hesap nasıl/hangi yollarla vermelidirler? soruları yöneltilmiştir. Velilerin, öğretmenler tarafından kendilerine bilgi/hesap verme alanlarına ve bilgi/hesap verme yolları temalarına ilişkin verdiği cevaplar doğrultusunda ortaya çıkan 14 kategori Tablo 5’ de verilmiştir.

Tablo 5’ de öğrenci velilerinin öğretmenlerin öğrencileri hakkındaki bilgi/hesap verme alanlarına ve bilgi/hesap verme yollarına ilişkin görüşleri yer almaktadır. Buna göre veliler öğrencilerinin sosyal yönleri ile ilgili olarak “arkadaşlık ilişkileri (f=5)” ve “sınıf içi genel tutum ve davranışları” ; psikolojik durumları ile ilgili “istenmeyen davranışlar (yalan söyleme, hırsızlık, saldırganlık vb.)”, “ istendik davranışlar” ve “okula yönelik tutum ve sevgisi” konularında öğretmenlerden bilgi/hesap almak istediklerini ifade ettikleri görülmüştür. Akademik açıdan ise

“öğrencinin akademik başarısı (f=6)” görüşünün velilerin ifadelerinde öne çıktığı ve bu görüşü sırasıyla öğrencilerin “eksik öğrenmeleri” ve “öğrenme yetenekleri” görüşlerinin olduğu anlaşılmaktadır. Öğretmenlerin velilere bilgi/hesap verme yollarına ilişkin V2 ve V6 rumuzlu veliler şunları söylemiştir.

“...öğretmenlerin öğrencimin arkadaşlarıyla birebir ilişkilerinin nasıl olduğu, okul ortamındaki davranışlarıyla ilgili ve karşılaştığı psikolojik durumlara karşı atılacak adımların neler olduğunu bilmek isterim (V2).”

“...öğrencilerimizin davranış yönüyle olumlu yanlarını olumsuz yanlarını davranış bozukluğu sergileyen durumlar var ise bu durumları, arkadaşlarıyla olan ilişkilerini, sınıf içindeki durumunu, arkadaş ilişkisini bu konularda bilgi verilmesini isterim. Akademik yönüyle ilgili de ders durumu, eksik olduğu tarafları, geri kaldığı yönleri, hangi yönlerde başarılı olduğunu konularında bilgi edinmek isterim (V6).”

Tablo 5. Öğretmenlerin Velilere Yönelik Bilgi/Hesap Verme Alanlarına ve Bilgi/Hesap Verme Yollarına İlişkin Veli Görüşleri

TEMA	KATEGORİ	f
Sosyal	Arkadaş ilişkileri	5
	Sınıf içindeki davranışları	3
	Toplam	8
Hesap Verme Alanları	İstenmeyen davranışlar (Yalan söyleme, hırsızlık, saldırganlık vb.)	2
	İstendik davranışlar	1
	Okula yönelik tutum ve sevgisi	1
	Toplam	4
Akademik	Akademik başarısı	6
	Öğrenme yetenekleri	2
	Öğrenme eksiklikleri	2
	Toplam	10
Hesap Verme Yolları	Okulda yüz yüze görüşme	7
	Telefon	2
	Kısa sms	2
	Veli toplantıları	1
	Ev ziyaretleri	1
	Okul web sayfası	1
	Toplam	14

Öğretmenlerin velilere karşı bilgi/hesap verme yolları olarak veli görüşlerinin yer aldığı Tablo 5 incelendiğinde velilerin “okulda yüz yüze görüşme (f=7)” görüşünün en yüksek frekansa sahip olduğu görülmüştür. Bu tema altında velilerin “telefon”, “kısa mesaj”, “veli toplantıları”, “ev ziyaretleri” ve “okul web sayfası” gibi iletişim yollarıyla öğretmenlerden bilgi/hesap edinmek istedikleri ifade edilebilir. Buna göre velilerin öğretmenlerle öğrencileri hakkındaki görüşmelerini

okulda yüz yüze yapmak istedikleri veli görüşlerinden elde edilen bulgulardan anlaşılmaktadır. Veliler görüşlerinde, yüz yüze yapılan etkileşimin karşılıklı anlaşma noktasında en etkili yol olacağını ifade etmişlerdir. Velilerin öğretmenlerden bilgi/hesap alma yollarına ilişkin V4 ve V5 rumuzlu veliler şunları söylemişlerdir.

"...ben genellikle birebir isterim. Web sayfası veya telefon bu kadar etkili değil. Ben birebir görüşmek isterim (V4)."

"...açık ve net olarak belirtmek isterim ki bireysel olarak ve yüz yüze olmalıdır. Tamam, telefon olabilir daha başka uzaktan ilişim ile sağlanabilir ama ben bunun için kesinlikle zaman ayrılması gerektiğine inanıyorum. Ne olursa olsun bu paylaşımlar yüz yüze olmalı (V5)."

Araştırma kapsamındaki bir diğer soru olarak velilere "okul yönetiminin bütçeden okula ayrılan payın doğru kullanıldığını sizlerle nasıl/ hangi yollarla paylaşmasını istersiniz? sorusu yöneltilmiştir. Velilerin okul yönetiminin okul gelir ve harcamalarıyla ilgili kendilerine bilgi/hesap verme yolları temasına ilişkin verdiği cevaplar doğrultusunda ortaya çıkan 3 kategori Tablo 6' da verilmiştir.

Tablo 6. Okul Yönetiminin Okul Gelir ve Harcamalarıyla İlgili Velilere Yönelik Bilgi/Hesap Verme Yollarına İlişkin Veli Görüşleri

TEMA	KATEGORİ	f
Bilgi/Hesap Verme Yolları	Okul Aile Birliği toplantıları	8
	E- okul sistemi	4
	Okul web sayfası	3
	Toplam	15

Tablo 6'da görüldüğü gibi okul yönetiminin okul için bütçeden ayrılan payın nasıl kullanıldığına dair velilere bilgi/hesap verme yolları olarak veli görüşlerinin "okul aile birliği toplantıları (f=8)", "e okul" ve "okul web sayfası" olduğu anlaşılmaktadır. Öğrenci velileri okulun gelir ve harcama alanlarının görüşüldüğü ve bilgi/hesap verildiği ortamın okul aile birliği ile gerçekleştirilen toplantılar olduğunu ifadelerinde sıklıkla vurgulamışlardır. Okul yönetiminin bütçeden okul için ayrılan payın nasıl kullanıldığına dair velilere bilgi/hesap verme yolları ile ilgili V1 ve V7 rumuzlu veliler şöyle söylemişlerdir.

"...okul için ayrılan payın bilgisinin okul aile birliği toplantılarıyla, veli toplantılarıyla bize bildirmesi gerektiğini düşünüyorum (V1)."

"...sanırım okul aile birliği toplantıları bütçe ile ilgili konuları ayrıntılı olarak paylaşmak için yeterlidir (V7)."

TARTIŞMA

Araştırmada, okul yöneticilerinin görüşlerinde okul yönetimi tarafından öğrencilerin arkadaşlarıyla olan sosyal ilişkileri, gelişimsel dönem özellikleri ve akademik başarı düzeyleri hakkında velilere bilgi/hesap verilmesi gerektiğini en sıklıkla ifade ettikleri görülmüştür. Bu

bulguya göre, okul yönetiminin özellikle öğrencilerin okul içindeki ve okul dışındaki arkadaşlık ilişkileri, gelişimsel özellikleri ve akademik başarı düzeyleri hakkında velilerle paylaşım içinde olmaları gerektiğini söyleyebiliriz. Okul yöneticilerinin görüşlerinden elde edilen bir diğer bulgu ise, okul yöneticileri ile velilerin öğrenciler hakkındaki paylaşımlarını okulda yüz yüze görüşme yoluyla olması gerektiğine yöneliktir. Bu durumun mümkün olmadığı zamanlarda veya acil durumlarda telefon, ev ziyaretleri, kısa mesaj, e- okul ve okul web sayfasının bu amaçla kullanılabileceği okul yöneticileri tarafından ifade edilen görüşler olmuştur. Bu bulguya göre, okul yönetimi ile velilerin yüz yüze görüşme yoluyla paylaşım yapmalarının daha faydalı sonuçlar yaratacağını söylemek mümkün olabilir. Böylelikle okul yöneticilerin daha şeffaf, veliler tarafından daha anlaşılır ve okulda yapılan paylaşımlarda daha katılıcı olabileceklerini söyleyebiliriz. Bu görüşe uygun olarak Güçlü ve Kılınç (2010), okul yöneticilerinin daha hesap verebilir, daha katılımcı ve daha sorumlu davranışlar sergilemelerinin okulun amaçlarına daha etkili şekilde ulaşılması için faydalı olacağını ifade etmişlerdir. Söz konusu bu araştırmada da okul yöneticilerinin velilere karşı bilgi/hesap vermeleri gerektiği okul yöneticileri tarafından vurgulanmış olup, okul yöneticilerinin bilgi/hesap verebilir kişiler olması gerektiği bulgusunun araştırma bulguları ile örtüştüğü görülmektedir. Okul yöneticilerinin bilgi/hesap verme yollarına ilişkin elde edilen bulguya göre, okul yöneticileri tarafından Milli Eğitim Bakanlığı'nca okulların gelir ve harcamalarının kayıt altına alındığı TEFBİS sisteminin okulun ekonomik yönü bakımından bir hesap verme aracı olarak görüldüğü anlaşılmaktadır. Okul yöneticilerinin görüşlerine göre, TEFBİS'in sistemsal olarak bazı eksiklerinin var olduğu, bu yüzden sistemin yetkililerce denetlenebilirliğinin zayıf olduğu, gerçeğe aykırı ve asılsız işlemlerin sistem üzerinde kolaylıkla yapılabildiği ifade edilmektedir. Burada görüşmeye katılan okul yöneticilerinin tümü bu sistemin ekonomik bir hesap verme aracı olarak kullanılabileceğine ilişkin görüş belirttikleri anlaşılmıştır. Ayrıca bu sistemin bazı aksayan yanlarından bahsedilmiştir. Okul yöneticileri görüşmelerde sistemde yer alan bu olumsuzlukların giderilmesi ile okulların gelir ve harcamalarında daha gerçekçi veriler sağlanabileceğinden bahsetmişlerdir. Bu bulguya göre, sistemin sahip olduğu özellikleri bakımından geliştirilmesi ile sistemden daha sağlıklı veriler sağlanabileceği ve böylelikle tüm paydaşlara okulun ekonomik yönüyle ilgili bir hesap verme/sorma aracı olarak kullanılabileceği söylenebilir.

Öğretmenler öğrencilerinin sınıf içindeki genel davranışları, okuldaki arkadaşlık ilişkileri, sosyal ve ekonomik imkânları, sergiledikleri istenmeyen davranışları ve akademik başarı düzeyleri hakkında okul yönetimine bilgi/hesap vermeleri gerektiğini ifade etmişlerdir. Bakıoğlu ve Salduz (2014), öğretmenlerin kendilerini genel olarak hesap verebilir olarak düşündüklerini ve bu hesap verme sisteminin kendilerini motive edeceğini mesleki gelişimlerini artıracığını; Koçak (2011, s.70) ise, okulun performans gelişiminin sürekliliğini sağlamak ve öğrencilerin gelişimi ile ilgili velilere bilgi verme alanlarında hesap verebilir olmalarının ve hesap verebilirliğin öğrenci başarısının veliler tarafından bilinmesinin daha önemli olduğunu belirtmişlerdir. Bu çalışmada da öğretmenlerin görüşlerinden elde edilen nitel bulgularda, öğrencilerin akademik başarılarının velileri tarafından

öncelikle bilinmesi gerektiği görülmüştür. Öğretmenler sınav sonuçlarını özellikle de merkezi sınavları okula karşı bir bilgi/hesap verme aracı olarak görmektedirler. Bakioğlu ve Salduz (2014), öğretmenlerin hesap vermede yükümlü oldukları kıstasların öğrencinin sınıf içindeki performansı, merkezi sınav sonuçları ve okuldaki sınav sonuçları şeklinde olduğunu belirtmişlerdir. Araştırma bulgularında da görüldüğü gibi, öğretmenler okul içindeki yapılan sınavları ve merkezi sınav sonuçlarını okul yönetimine karşı bir bilgi/hesap verme aracı olarak gördüklerini belirtmişlerdir. Bu bulgu ifade edilen araştırma bulguları ile örtüşmektedir. Araştırmaya göre, öğretmenler öğrencilerin öğrenmelerinden kendilerini okul yönetimine ve velilere karşı sorumlu hissettikleri anlaşılmaktadır. Kantos (2010, s.335), alan yazında öğretmenlerin hesap verme yollarına ilişkin görüşlerinin sırasıyla öğrenci davranışındaki gelişim, bölge ve okul test sonuçları ve öğrenci disiplin ve terk durumları olduğu ifade etmektedir. Bu araştırma sonucuna göre de öğretmenler, özellikle sınav sonuçlarının kendilerinin yıl içindeki sergiledikleri performansının göstergesi olduğunu düşündükleri anlaşılmıştır. Buna karşılık Donnelly ve Sadler (2009), öğretmenlerin hesap verebilirlik sistemi sayesinde kendi öğretim yöntemlerini ve planlamalarını şekillendirdiklerini, Ballard ve Bates (2008) ise, öğrenci başarısı hakkında okul paydaşlarının sorumluluğunun yüksek olduğunu fakat en büyük sorumluluğun öğrenciye ait olduğunu vurgulamışlardır. Bu çalışmada ise öğretmenlerin görüşlerinde öğrenci öğrenmelerinden öncelikle kendilerinin sorumlu oldukları yönünde görüşleri mevcuttur.

Velilerin görüşlerinin alındığı üçüncü boyut olan veliler boyutunda, öğrencilerinin sınıf içi ve dışındaki genel davranışları, arkadaşlarıyla olan ilişkileri, istenmeyen davranışları sergileyip sergilemedikleri, okula yönelik tutum ve sevgisi ve akademik başarı göstergeleri hakkında velilerin öğretmenlerin kendilerine bilgi/hesap vermeleri gerektiğini ifade ettikleri görülmüştür. Bu bulgunun araştırmadaki öğretmenlerin öğrenciler hakkında velilerle yapmak istedikleri paylaşımlar hakkındaki görüşleri ile örtüştüğü görülmektedir. Buradan elde edilen nitel bulgulara göre, öğrenciler konusunda velilerin öğretmenlerden öğrenmek istedikleri ile öğretmenlerin velilerle paylaşmak istedikleri aynı yaklaşımdadır diyebiliriz. Veliler öğretmenlerle olan paylaşımlarını özellikle okulda yüz yüze görüşme ile sağlamak istemektedirler. Velilerin diğer bilgi/hesap alma yollarını ise, telefon, kısa sms, veli toplantıları, ev ziyaretleri ve okul web sayfası şeklinde ifade ettikleri görülmüştür. Güncel durumda veliler öğrencilerin not durumları ve okula devam devamsızlık gibi konularda e-okul sistemi üzerinden bilgi sahibi olabilmektedirler. Koçak ve diğerleri (2012), Türk eğitim sisteminde e-sisteme geçişin öğrenci durumu konusunda şeffaflığı ve açıklığı sağladığını ve velilerin öğrenci durumu hakkında bilgi almasının daha ulaşılabilir bir hale geldiğini belirtmişlerdir. Fakat velilerin e-okul sistemi hakkında yeterli bilgi sahibi olmamasının, teknolojiye uzak olmaları ve maddi imkânların azlığından dolayı bu sistemden tam olarak faydalanamadıklarını ifade etmişlerdir. Bu bulguya yönelik bu araştırma sonucunda ise veliler, öğrencilerinin not ve devamsızlık bilgisi gibi öğrencilerinin mevcut bilgilerini e-okul üzerinden takip edebildiklerini söylemişlerdir. E-okulu kullanmaya yönelik araştırmadan elde edilen bulgular

bu bulgular ile örtüşmektedir. Okulun gelir kaynakları ve okula yapılan harcamalarla ilgili veliler, okul yönetiminden okul aile birliği toplantıları aracılığıyla bilgi alabileceklerini ifade etmişlerdir. Veliler bu toplantılarla okulun gelir kaynaklarını ve bu kaynakların nasıl kullanıldığını öğrenebildiklerini söylemişlerdir. Bu bulguya göre, okulun paydaşlarını bir araya getiren bu türden toplantıların önemli etkileşimler sunabileceği söylenebilir. En nihayetinde okul aile birliği genel kurul toplantılarının, okulun ekonomik yönü bakımından velilere bir bilgi/hesap verme aracı olarak kullanılabileceği araştırma bulgularına göre ifade edilebilir.

SONUÇ ve ÖNERİLER

Yapılan bu araştırma sonucunda elde edilen bulgular doğrultusunda şu önerilerde bulunulabilir:

- Okul yöneticilerinin velilere karşı öğrencilerin genel durumları hakkında bilgi/hesap vermelerinin gerektiği önerilebilir.
- Okul yöneticilerinin velilerle öğrenciler hakkındaki paylaşımlarını okulda bire bir yüz yüze görüşme yoluyla yapmaları tavsiye edilebilir.
- Öğretmenlerin performans göstergelerinin oluşturulmasında ülke genelinde yapılan merkezi sınavlardan somut veri sağlanabileceği üzerinde durulabilir.
- Öğretmenlerin veliler ile görüşmelerini velileri okula davet ederek veya ev ziyaretlerinde bulunarak yüz yüze görüşmelere önem vermeleri gerektiği önerilebilir.
- Okul yöneticilerinin okul aile birliği toplantılarında ve okul web sayfalarında okul gelirleri ve giderlerini veliler ve okul çevresiyle paylaşmaları önerilebilir.
- TEFBIS sisteminin özelliklerinin geliştirilmesi gerektiği söylenebilir. Bu sayede sistemin okullarda mali açıdan bir hesap verme aracı olarak kullanılması sağlanabilir.

KAYNAKÇA

- Acar, M. (2001). Accountability in public-private partnerships. *Unpublished Doctoral Dissertation*, University of Southern California, United States.
- Anderson, J. A. (2005). *Accountabilty in education. International academy of education.* <http://mt.educarchile.cl/mt/jjbrunner/archives/anderson_web.pdf, Şubat 6 2016.
- Bakioğlu, A., & Salduz, E. (2014). Öğretmenlerin hesap verebilirliklerini öğrencilerin akademik başarısı açısından değerlendirmeleri. *Eğitim ve Bilim Dergisi*, 40, 13-29.
- Ballard, K., & Bates, A. (2008). Making a connection between student achievement, teacher accountability, and quality classroom instruction. *Qualitative Report*, 13(4), 560-580.
- Bovens, M. (2007). Analysing and assessing accountability: a conceptual framework. *European Law Journal*, 13(4), 447-468.
- Bovens, M., Goodin, R. E., & Schillemans, T. (2014). *The Oxford handbook of public accountability.* Oxford: Oxford University Press.
- Büyüköztürk, Ş., Çakmak, E.K., Akgün, K.Ş. ve Demirel, F. (2013). *Bilimsel araştırma yöntemleri* (14. Basım). Ankara: Pegem Akademi.

- Creswell, J. W. (2013). *Araştırma deseni. Nitel, nicel ve karma yöntem yaklaşımları*. (4. Baskıdan Çeviri). (Çev. Ed. S.B. Demir). Ankara: Eğiten.
- Darling-Hammond, L., & Ascher, C. (1991). Creating accountability in big city school systems-urban diversity. *Urban Diversity Series No. 102*. (ERIC ID: ED334339).
- De Fraine, B., Van Damme, J., & Onghena, P. (2002). Accountability of schools and teachers: what should be taken into account? *European Educational Research Journal*, 1(3), 403-428.
- Donnelly, L. A., & Sadler, T. D. (2009). High school science teachers' views of standards and accountability. *Science Education*, 93(6), 1050-1075.
- Dubnick, M. (2002). Seeking salvation for accountability. Annual meeting of the american political science association, Boston. <http://pubpages.unh.edu/dubnick/papers/2002/salv2002.pdf>, Şubat 6, 2016.
- Erdağ, C. (2013). Okullarda hesap verebilirlik politikaları: Bir yapısal eşitlik modelleme çalışması. *Yayımlanmamış Doktora Tezi*, Osmangazi Üniversitesi, Eskişehir.
- Güçlü, N., & Kılınç, A. Ç. (2011). İlköğretim okulu öğretmenlerinin görüşlerine göre okul yöneticilerinin hesap verebilirlik düzeyleri. *Nwsa: Education Sciences*, 6(3), 2110-2122.
- Gong, B. (2002). Designing school accountability systems: Towards a framework and process. *ERIC ID: ED46441*.
- Hoy, W. K., & Miskel C. G. (2012). *Eğitim yönetimi teori, araştırma ve uygulama* (Çev. Ed. Selahattin Turan). Ankara: Nobel.
- Kalman, M., & Gedikoğlu, T. (2014). Okul Yöneticilerinin hesap verebilirliği ile örgütsel adalet arasındaki ilişkinin incelenmesi. *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 29(2).115-128.
- Kantos, Z. E. (2010). İlköğretim okulu yönetici ve öğretmenlerinin görüşlerine göre kamu ve özel ilköğretim okulları için bir hesap verebilirlik modeli. *Yayımlanmamış Doktora Tezi*, Ankara Üniversitesi, Ankara.
- Kantos, Z. E. (2013). *Eğitimde hesap verebilirlik*. Ankara: Berikan Yayınevi.
- Koçak, E. (2011). İlköğretim okullarında görev yapan öğretmenlerin yetki devri, otonomi ve hesap verebilirliklerine ilişkin algılarının belirlenmesi. *Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi*, Osmangazi Üniversitesi, Eskişehir.
- Koçak, E., Turan, S., & Aydoğdu, E. (2012). Öğretmenlerin yetki devri, otonomi ve hesap verebilirliklerine ilişkin görüşlerinin incelenmesi. *Eğitim ve İnsani Bilimler Dergisi*, 3(5). 149-164.
- Leithwood, K., & Earl, L. (2000). Educational accountability effects: An international perspective. *Peabody Journal of Education*, 75(4), 1-18.
- Lingenfelter, P. E. (2003). Educational accountability, setting standards, improving performance. *Change: The Magazine of Higher Learning*, 35(2). 21-23.
- Millot, M. D. (1996). Autonomy, accountability, and the values of public Education: A comparative assessment of charter school statutes leading to model legislation. *ERIC ID: ED418203*.
- Neuman, W.L. (2008). *Toplumsal araştırma yöntemleri* (Çev. S. Özge), İstanbul: Kazmaz Matbaa.
- Newmann, F., King, M. B., & Rigdon, M. (1997). Accountability and school performance: implications for structuring schools. *Harvard Educational Review*, 67(1), 41-74.

- Norman, S. M., Avolio, B. J., & Luthans, F. (2010). The impact of positivity and transparency on trust in leaders and their perceived effectiveness. *The Leadership Quarterly*, 21(3), 350-364.
- Patton, M.Q. (2014). *Nitel araştırma ve değerlendirme yöntemleri* (3.baskıdan çeviri). (Çev.Ed. M. Bütün, S. B. Demir). Ankara: Pegem Akademi.
- Robson, C. (2015). *Bilimsel araştırma yöntemleri, gerçek dünya araştırması*. Ankara: Anı Yayıncılık.
- Stewart, C. J., & Cash, W. B. (1985). *Interviewing: Principles and practices*. Dubuque, IO: Wm. C.Brown Pub.
- Toksöz, F. (2008). *İyi yönetim el kitabı*. İstanbul: Tesev.
- Yıldırım A. ve Şimşek H. (2013). *Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri*. Ankara: Seçkin Yayıncılık.